

Správní vývoj v letech 1938-1945

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Lubomír Nenička, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

A black and white photograph capturing a massive crowd of people gathered in a city square. In the foreground, numerous individuals have their arms raised high, some with open palms, suggesting a moment of collective celebration or approval. The crowd extends far into the background, filling the square. Behind the crowd, several large, multi-story buildings line the square. On the right side, a prominent building features a tall, ornate clock tower. The scene is set in an urban environment, likely during a significant public event or rally.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

(Clusee pariský „Peculaire“.)

Večerní České slovo

Vlastní spojenci nám diktovali jako poraženým!

Ultimatum, pro jaké v dějinách národů není příkladu. - Všichni spojenci nám odmítli pomoc - Chamberlain s Hitlerem budou dnes rozhodovat o osudu naší vlasti. - Neklesneme, nezahyneme a nezapomeneme! Dějiny nekončí dneškem!

V tisícišletých dělinách ten jeden histanadové | ad marného urolvání krye, ad nekonečných útrun | amlurním závazkům, kdyby | po celé dopoledne i odpoledne. —
bylo Československo napá. | V tu dobu zasedala i vláda, Osu-

<https://pages.pedf.cuni.cz/kddd/files/2015/03/Mnichovsk%C3%A1-dohoda.pdf>

Druhá republika

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Prezident Beneš pod tlakem abdikoval a odešel do exilu)
- Novým prezidentem zvolen Emil Hácha.
- **Změnil se politický systém** – jako vládní blok se zformovala pravicová Strana národní jednoty, KSČ byla zakázána.

Správní změny v pomnichovském období

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

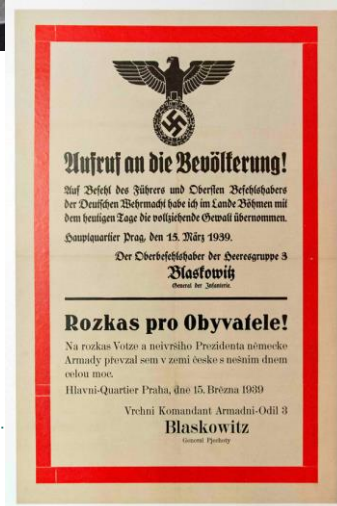
- Změnily se hranice okresů postižených územními změnami.
- Brzy po Mnichovu **zástupci Slovenska a Podkarpatské Rusi prosadili autonomii** a byly zde zřízeny autonomní vlády.
- V důsledku posilování státní moci došlo k omezení samospráv na všech úrovních.

Rozbití Československa 14.-15. března 1939

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Protektorát Čechy a Morava

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

<https://ftp.aspi.cz/opispdf/1939/028-1939.pdf>

Moravské slovo

BRNO, pátek 17. března 1939 20 hal. č. 65

Říšský kancléř Hitler vyhlásil

Protektorát český a moravský

Třináct bodů ustanovení - Jsme součástí německé říše - Protektorát je autonomní a má samosprávu -
Kancléř Hitler jmenuje protektora - Příslušníci německé národnosti jsou říšskými občany - Protektorát bude mít vyslance v Berlíně

Praha 16. března. — Úředně se oznamuje: Vůdce podepsal dnes na Hradě pražském tento výnos o protektorátu Čech a Moravy:

Po tisíc let náležely k životnímu prostoru německého národa Česko-

blaho a obecný mír tak rozhodně důležitých oblastech trpěti žádně trvalé poruchy. Dříve nebo později muselo by nésti nejtěžší důsledky jako mocnost dějinami a zeměpisnou polohou nejlépeji interesovaná a spolupostížená.

- V čele stál **říšský protektor**.
 - Nově byly ustaveny **oberlandráty**, které byly přímo podřízeny úřadu protektora.
 - Oberlandráty byly nejnižšími správními jednotkami pro německé státní příslušníky.
 - Zároveň vykonávaly dozor nad českými okresními úřady.
-

Říšský protektor

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Byl zcela nezávislý na protektorátní správě a byl podřízen přímo Hitlerovi.
- Mohl vydávat, měnit i rušit právní normy ve všech oblastech.
- Potvrzoval jmenování ministrů a mohl odvolávat členy vlády.

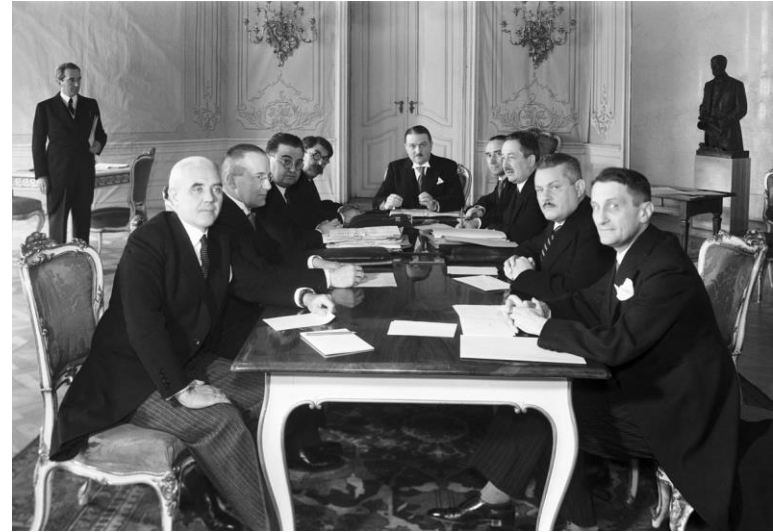

Autonomní správa

- Na centrální úrovni ji reprezentovala protektorátní vláda a prezident.
- **Organizace politické správy zůstala zachována** (zemské a okresní úřady, obecní samospráva), její pozici omezovaly postupně sílící zásahy okupační správy.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Zásahy proti autonomní správě

- Pozice protektorátní vlády byla postupně omezována.
 - Do zemských úřadů byli jmenováni němečtí víceprezidenti.
 - Členové okresních, zemských zastupitelstev i obecních výborů byli nově jmenováni.
 - V některých městech byla rozpuštěna obecní zastupitelstva.
-

Heydrichova správní reforma

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Heydrich přišel do Prahy jako zastupující říšský protektor v roce 1941.
- Oberlandráty byly rušeny.
- Výkonem správy byly pověřeny dosavadní politické úřady.
- Ty však byly přetvořeny v instituce „správy z příkazu říše“ a převzaty Němci.

Likvidace obecní samosprávy

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Obecní samospráva byla postupně likvidována ve více než 200 českých obcích.
 - Podle vládního nařízení z roku 1944 byly do čela všech obcí s více než 3 000 obyvateli jmenováni namísto starostů úředničí vedoucí.
-

Prozatímní státní zřízení v exilu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Na konci roku 1939 anglická a francouzská vláda uznaly Československý národní výbor jako orgán československé politické reprezentace.
- Výbor v létě 1940 ustavil Prozatímní státní zřízení.
- Bylo tvořeno **úřadem prezidenta, vládou a Státní radou.**
- V čele stál prezident Beneš – jeho abdikace z roku 1938 byla označena za vynucenou.
- Zákonodárná moc byla vykonávána prostřednictvím prezidentských dekretů.

FRANCIE RUŠÍ SVŮJ PODPIS NA MNICHOVSKÉ DOHODĚ
Jan Masaryk, Charles de Gaulle, Msgr. Šrámek, 17.8.1944
foto Archiv MZV

Moskevský exil

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Po mnichovské zradě vypracoval Klement Gottwald směrnice pro ilegální práci strany a z rozhodnutí Ústředního výboru KSČ odjel do Moskvy, aby odtud řídil boj československého lidu proti okupantům. Po vstupu hitlerovců do Prahy v březnu 1939 zveřejnil ve „Světovém rozhledu“ stát, která je základem směrnicí politiky komunistů a celého československého odboje po celou dobu okupace.

SE SVÝMI MOSKEVSKÝMI SPOLUPRACOVNÍKY JANEM ŠVERMOU A VÁCLAVEM KOPECKÝM.

„Dějiny českého a slovenského národa nekončí 15. a 16. března 1939. Bylo by chybou, kdyby z faktu, že česká vládnoucí třída kapitulovala bez boje a slovenská buržoazie dokonce dobrovolně vlezla do hitlerovského chomoutu, svět soudil, že český a slovenský národ schvaluje toto haněbné chování vládnoucí třídy. Nikterak! Český a slovenský lid povede svůj podzemní boj proti režimu okupantů a kolonisátorů, proti cizácké nadvládě fašistického Německa. Boj bude neobyčejně těžký. Co však možno s určitostí říci, je, že okupované Československo, zejména pak české země se nikdy nestanou pro Hitlera spolehlivým zázemím.“

Kl. Gottwald, „Deset let“, XIV. vyd., str. 185.

- Po Mnichovu nastal odklon od principů parlamentní demokracie a nárůst vlivu nacistického Německa.
 - Protektorát Čechy a Morava charakterizovala **existence dvojí správy** – okupační a autonomní.
 - Organizace politické správy zůstala zachována, její pozici na všech úrovních omezovaly postupně sílící zásahy okupační správy.
 - Současně s děním v okupovaných českých zemích se v zahraničí začala utvářet exilová politická reprezentace v čele s Edvardem Benešem usilující o obnovení Československa.
-